

2. Нариси історії державної служби в Україні / [О. Г. Аркуша, Є. І. Бородін, С. В. Віднянський та ін.; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.]; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії НАН України. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 536 с.
3. *Понтович Э. Э.* Казна и контроль. Государственно-правовая характеристика финансового контроля. – М., 1927. – 185 с.
4. *Чебан В. М.* Правові форми фінансової діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07/ Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 16 с.

Шитий С. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

ПІДХОДИ ДО РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ, ЩО ФОРМУВАЛИ УКРАЇНСЬКУ ЦЕНТРАЛЬНУ РАДУ

Однією з найгостріших проблем сучасної України є низький рівень правової і особистої культури громадян. Найкращим шляхом подолання цієї проблеми є побудова ефективної системи національної освіти. Але перш ніж братися до розбудови системи освіти потрібно визначити концептуальні засади майбутньої освітньої системи. Досвід роботи діючої системи освіти в Україні нашоєму на думку про відсутність єдиної концепції розвитку освіти. Однією з причин такої ситуації можна вважати постійну зміну концепції освіти у зв'язку з постійною зміною політичних сил, що знаходяться при владі. Виникає питання: чому концепції побудови системи різних політичних сил настільки різні і чи мають взагалі політичні сили сучасної України конкретну концепцію розвитку національної системи освіти? Для вирішення цих питань корисно було б звернутися до досвіду українського державотворення і зрозуміти, яким чином було вирішено питання освіти у період визвольних змагань. Перш за все, необхідно дослідити концепції побудови системи національної освіти політичних партій, які формували Українську Центральну Раду (УЦР) Української Народної Республіки (УНР) або мали на неї політичний вплив.

Перші українські політичні партії починають формуватися в кінці XIX початку XX ст., а особливо після 1902 р. [1, с. 29]. Перш за все, варто звернути увагу на ті партійні організації, які сформували УЦР і отримали там найбільше представництво, оскільки саме вони в подальшому здійснювали формування вищого освітнього відомства і національної освітньої системи в цілому, реалізуючи свої концепції розвитку національної освіти в Україні. Крім того, розглядаючи програмні положення політичних партій періоду Української революції треба брати до уваги ту обставину, що майже всі політичні сили того часу мали соціалістичне спрямування, тобто були орієнтовані на вирішення проблем безземелля селян і безправ'я робітників. І далеко не

всі партії розглядали просвіту населення як елемент подолання найгостріших суспільних проблем [2, с. 22-28].

Варто зазначити, що етнічні українці склали більше двох третин населення України і являли собою титульну націю України [1, с. 16]. А це в свою чергу означає, що саме партійні організації українського національного руху були виразниками волі більшості населення України, особливо в її під Російській частині, і відповідно саме українські партії мали законне право, будучи законними представниками більшої частини населення, реалізувати свої програмні положення в усіх сферах державної політики. В тому числі, і в освітній галузі.

Серед партій, які сформували УЦР в першу чергу слід розглянути Товариство українських поступовців (ТУП) і Українську соціал-демократичну робітничу партію (УСДРП), оскільки їх представництво було найбільш вагомим [1, с. 66-67].

ТУП виникло у 1908 р. внаслідок реорганізації Української радикально-демократичної партії, яка в свою чергу виникла в результаті об'єднання Української демократичної і Української радикальної партій у 1906 р., які як партії остаточно оформилися у 1904 р. А на з'їзді 25-26 березня 1917 р. ТУП було перейменовано в Українську партію соціалістів-федералістів (УПСФ). Програма ТУП у галузі освіти полягала у українізації школи і розбудові української національної освітньої системи [1, с. 39-40, 52-53, 77]. Свою позицію ТУП офіційно підтверджувало у зверненнях до народу закликаючи до розбудови національної освіти і відкриття українських шкіл та інших освітніх закладів [3, с. 1].

Іншою політичною силою, що отримала значне представництво в УЦР була УСДРП. Вона виникла на основі Революційної української партії (РУП), яка виникла у Харкові у 1900 р. і у 1905 р. була перейменована в УСДРП [1, с. 32, 34]. З самого початку свого існування УСДРП підтримувала ідею національно-культурної автономії, розвиток національної освіти [4, с. 3]. У пункті шостому програми УСДРП проголошувалося право кожної нації на культурне й політичне самовизначення. У пункті дванадцятому – рівноправність всіх мов в школах, судах, місцевих громадянських і урядових установах. Пункт шістнадцятий програми декларував: “Безкоштовне обов’язкове світське, загальне і фахове навчання для всіх дітей до 16 років. Харчів одежі і підручників безплатно для дітей бідних. Передачі усієї народної освіти на Україні до завідування Українського Сейму. Відповідна кількість шкіл для кожної нації” [5, с. 3].

Ще однією політичною силою, яка мала значне представництво в УЦР була Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР) [6, с. 15-16]. Формування УПСР почалося іще у лютому 1907 р. під час з'їзду всеросійської Партії соціалістів-революціонерів, коли українськими соціалістами-революціонерами було прийнято рішення про відокремлення в самостійну партійну організацію. Остаточно УПСР було сформовано у квітні 1917 р., коли відбувся установчий з'їзд і були сформовані програмні положення [7, с. 40-42]. Програма українських есерів орієнтувалася на

земельну і аграрну реформи, також виступаючи за широку автономію України у складі майбутньої Російської федерації. Питанню освіти УПСР особливої уваги не приділяла, хоч і визнавала проблеми освіти і необхідність реформування освітньої галузі [7, с. 55-66]. Тому й не дивно, що саме представники ТУП і УСДРП сформували основу освітнього відомства Генеральний Секретаріат УЦР УНР, в той час, як члени УПСР займалися вирішенням земельного і аграрного питань.

До партій, що мали порівняно невелике представництво належала Українська партія соціалістів-самостійників (УПСС), яку було створено у 1907 р., колишніми членами Української народної партії (УНП), котра була створена у 1902 р., але до 1907 р. занепала. Основні програмні положення партії були викладені у “десяти заповідях” УНП, а потім стали основою програми УПСС. У четвертій “заповіді” містилися положення про широку українізацію в усіх галузях, в тому числі і в освіті. Крім цього, положення УПСС питання освіти безпосередньо не торкалася [6, с. 35-36].

Не відрізнялися увагою до освіти і, популярні на той час, анархістські рухи, такі як, наприклад, українські анархо-синдикалісти. Члени союзу анархо-синдикалістів визнавали необхідність освіти робітничого класу і свободу книгодрукування, але не пропонували жодних конкретних програмних кроків [8, с. 2-3].

Ніяких пропозицій щодо створення і реформування народної школи не висувала Російська соціал-демократична робітничка партія (РСДРП), яка на той момент, ще не поділилась на більшовиків і меншовиків. РСДРП розглядала викладачів як засіб партійної пропаганди. Визнавала необхідність просвіти, але першочерговим завданням визначала партійну роботу і пропаганду. У партійних друкованих органах про вчителів ішла мова лише як про один з професійних союзів і ресурс політичної боротьби [9, с. 3].

На території України також діяла партія конституційних демократів або кадетів, яка мала більш помірковані погляди на революцію. Кадети так само не розглядали освіту як один з засобів вирішення найгостріших суспільних проблем [2, с. 30].

Таким чином, провідну роль у розробці основ майбутньої концепції української національної освіти відігравали ТУП, потім УПСФ, і УСДРП, котрі мали в УЦР найбільше представництво і разом з тим, у своїх програмних положеннях мали чітко визначені підходи до питання національної освіти, які в майбутньому мали змогу реалізувати у державній політиці УНР. Подібний підхід був би корисним і в наш час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Верстюк В. Ф.* Українська Центральна Рада [Текст] : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В. Ф. Верстюк ; Міжн. фонд “Відродження”, Міністерство освіти України. – К. : Заповіт, 1997. – 344 с.
2. *Андрусишин Б. І.* У пошуках соціальної рівноваги [Текст] : нарис історії робітничої політики укр. урядів революції та визвольних змагань 1917–1920 рр. / Б. І. Андрусишин ; Федерація профспілок України. – К. : [б.в.], 1995. – 192 с.
3. До Українського громадянства. Заклик [Текст] / О. Вілінський, О. Волошин, А. Вязлов, М. Демяновський, Д. Дорошенко, М. Грушевський, С. Єфремов, В. Леонтович,

- Ф. Матушенський, А. Ніковський, В. Прокопович, Л. Старицька-Черняхівська, Є. Чикаленко, Ф. Штейнгель, Л. Яновська // Нова Рада. – 1917. – № 1. – С. 1.
4. Програма національного з'їзду УСДРП [Текст] // Робітнича газета. – 1917. – № 4. – С. 2-3.
 5. Програма Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії, ухвалена на 2-му черговому з'їзді Партії в грудні 1905 р. [Текст] // Робітнича газета. – 1917. – № 15. – С. 2-3.
 6. *Верстюк В. Ф.* Склад і структура Української Центральної Ради [Текст] / В. Ф. Верстюк // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. – 2009. – Вип. 4. – С. 5-30.
 7. *Висоцький О. Ю.* Українські соціал-демократи та есери: досвід перемог і поразок [Текст] / О. Ю. Висоцький. – К. : Основні цінності, 2004. – 272 с.
 8. Головний козир революції [Текст] // Голос труда. – 1917 р. – № 3. – С. 2-3.
 9. Из партии. Среди учителей. [Текст] // Рабочая Газета. – 1917. – № 8. – С. 3.

Ярошенко М. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

СУЧАСНІ НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Нині резонансні (гучні) злочини та окремі аспекти девіантної поведінки знаходяться в центрі уваги засобів масової інформації, політиків і неурядових організацій. У сучасній науковій правовій літературі формується цілий пласт досліджень, які розглядають такі феномени, як “корупція” та “хабарництво”, “тіньова економіка” й “економічна злочинність”. Нез'ясованою залишається політична роль соціальних агентів корупції та кримінальної економіки. Так, Л. Гевелінг виключає можливість універсального тлумачення понять “клептократія, тіньова економіка, плутократія” вважає, що вони лише піддаються визначенню з точки зору аналізу системи владних відносин. Він визначає корупцію як деструктивну щодо діючих на даній території суспільних норм і панівної моралі систему соціальних зв'язків, які характеризуються використанням владних повноважень для одержання матеріальної або нематеріальної вигоди. Є різні типи, види та форми корупції, найважливішими з яких є економічна та політична [1, с. 10].

Багато дослідників, пропонуючи власні дефініції корупції взагалі, як правило, мають на увазі деякі субстанції, які об'єднують риси економічної та політичної корупції [4, с. 67]. Значно рідше в науковій літературі категорія корупції ділиться на “політичну” й “адміністративну”, або означає лише економічну або лише політичну корупцію в “чистому вигляді”. До середини ХХ ст. в суспільствознавстві було остаточно подолано вульгарно-семантичний підхід до дослідження корупції, який загрожував обмежити аналіз об'єкта розглядом різних сторін процесу давання–одержання хабарів не законотворчими посадовцями. Однак латинське “корупція” –